

حجت الاسلام خسروپناه تشریح کرد؛ بررسی حسن و قبح از دیدگاه خواجه نصیر طوسی

خواجه نصیرالدین طوسی با یک جمله به شکل قیاس استثنایی اثبات می کند که اگر حسن و قبح شرعی باشد، حسن و قبح نه شرعی خواهد بود و نه عقلی.

خواجه نصیرالدین طوسی با یک جمله به شکل قیاس استثنایی اثبات می کند که اگر حسن و قبح شرعی باشد، حسن و قبح نه شرعی خواهد بود و نه عقلی.

به گزارش خبرگزاری مهر، حجت الاسلام والمسلمین عبدالحسین خسروپناه، رئیس مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، در گفتاری به بررسی حسن و قبح از دیدگاه خواجه نصیر طوسی پرداخته است که در ادامه می خوانید.

استدلال اول خواجه بر ذاتی و عقلی بودن حسن و قبح؛

جناب خواجه نصیر برای اثبات این مدعا و نظریه، دلایلی را ذکر کرده است. مثلاً یکی از این استدلال ها این است که می گوید شما نگاه کنید بعضی از افعال نزد همه عقلای قبیح است و برخی دیگر از افعال هم نزد همه عقلای قبیح و ناپسند است حتی نزد کسانی که به هیچ دین یا مذهبی پایبند نیستند مثل براهمه که شریعت را قبول ندارند، اما با این حال می فهمند که عدالت خوب است و ظلم بد است. پس معلوم می شود حسن و قبح ذاتی و عقلی است نه شرعی. اما خواجه برای اثبات مدعای خود، در قالب یک جمله کوتاه، دلیل دیگری ذکر کرده که خیلی زیباست.

استدلال دوم خواجه بر ذاتی و عقلی بودن حسن و قبح

قلم خواجه در تجرید، کوتاه ولی پرمطلب و عمیق است. می فرماید: «لإنتفائهما مطلقاً لو ثبتاً شرعاً». با یک جمله به شکل قیاس استثنایی اثبات می کند که اگر حسن و قبح شرعی باشد، حسن و قبح نه شرعی خواهد بود و نه عقلی؛ «لكن التالی باطل فالمقدم مثله».

به این علت که اگر کسی قبول کرد که حسن و قبح شرعی است، معنایش این می شود که چون شارع گفته این فعل حسن است، می شود حسن و چون گفته قبیح است، می شود قبیح. خوب در این صورت سؤال می کنیم شاید شارع معاذالله دروغ گفته و قصد داشته ما را بفریبد. شما در مقابل این سخن، حتماً خواهید گفت شارع مقدس که خداست، هرگز دروغ نمی گوید. خواجه می گوید از کجا می دانی که دروغ نمی گوید؟ ممکن است قائل به حسن و قبح شرعی بگوید خداوند خودش گفته است که دروغ نمی گوید. خواجه در جواب می گوید شاید در همان جا هم که می گوید دروغ نمی گوید، باز هم دارد دروغ می گوید!

شبیه پارادوکس دروغگو که اگر کسی گفت: «کل خبری کاذب»، آیا این ادعا، خود همین گزاره را هم شامل می شود یا نه؟ اگر گفت من هیچ دروغی نمی گویم، خوب همین جمله ای که گفته، دروغ است یا نه؟ خصم در اینجا ناچار است بگوید خداوند دروغ نمی گوید؛ چون عقل حکم می کند که دروغ قبیح است. پس حسن و قبح شرعی هم برمی گردد به حسن و قبح عقلی. «لإنتفائهما»؛ یعنی حسن و قبح عقلی و شرعی منتفی می شود «مطلقاً»؛ مطلقاً یعنی هم عقلی و هم شرعی «لو ثبتاً شرعاً».